

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1326106/1

בבית הדין הרבני האזורי באר שבע הרכב יוחסין

לפני כבוד הדיינים:

הרב יהודה דרעי – ראב"ד, הרב אהרן דרשביץ, הרב אליהו אריאל אדרי

המבקש: מנהל בית הדין הרבניים

נגד

המשיב: פלוני

הנדון: בירור יוחסין – בית הדין

היתר לקהל במי שטוענת שזינתה תחת בעלה אך נתעברה לאחר גירושין
והמסתעף מזה לענין כמה ספיקות בקידושין

פסק דין

עובדתי

לפנינו קטין [פלוני] אשר נולד ביום כ"ו באב תשע"ה (11.8.15) לגרושה [מ'] באמצע החודש התשיעי מיום שנתגרשה מבעלה [א'] ביום י"ב בכסלו תשע"ה (4.12.14), אלא שלדבריהם היו פרודים כשנה לפני מתן הגט. הבעל לשעבר טוען כי הבן הזה אינו ממנו, שכן כאמור היה פרוד ממנה כשנה ורק ביום הגירושין ראה אותה לראשונה מיום שנפרדו. גם האשה מודה שהבן אינו שלו אלא מהנטען [ב'] אשר הכירה כחודש לפני מתן הגט ואף קיימה אתו יחסי אישות, אולם "ככל הנראה" (כלשונה) נתעברה ממנו רק לאחר הגירושין. אכן הנטען הכיר באבהותו על הבן בביהמ"ש והתחייב במזונותיו, ואף נרשם על שמו בכל מסמכי האוכלוסין.

יצוין כי הבעל והאשה לשעבר הם ילידי אתיופיה מעדת הפלשמורה ונישאו שם בנישואין אזרחיים, ובעלותם לארץ ישראל עברו גיור. אולם לדבריהם בפני העו"ס, לא נישאו פעם שניה לאחר הגיור. גם בפנינו טען הבעל לשעבר שוב ושוב כי היו נשואים רק "פעם אחת" (כלשונה) באתיופיה. לשאלת ביה"ד האם אחרי הטבילה במקווה לא עשו לכם חופה, השיב: כי "לא זכור לו [...] כל מה שאמרו הרבנים עשינו", רק זוכר שנתן טבעת אך טוען בוודאות כי לא קנה טבעת אלא "נתתי לה טבעת שהיתה לה". לשאלת ביה"ד האם הוא מבין שנשא אותה שוב באותו מעמד, השיב: "לא ידעתי" והבין שהכל הוא חלק מטקס הגיור, וחזר שוב על טענתו "התחתנו פעם אחת באתיופיה". גם האשה טענה בפני העו"ס, כי בארץ לא עברו שוב טקס נישואין אלא גיור בלבד. אולם בפנינו טענה האשה, כי היא זוכרת שאחרי טקס הגיור הוא נתן לה טבעת "שהיתה לה כבר". כמו כן טענה כי מיד לאחר הגיור נפרד ממנה וטען שהלך לבקר את אחותו, ומאז לא שמעה ממנו במשך כמה חודשים עד שנודע לה כי הוא פתח תיק גירושין. לדבריה בפני העו"ס, הוא למעשה לא התכוון כלל לשאת אותה לאשה (גם בנישואין אזרחיים באתיופיה), אלא ניצל את מעמדה כזכאית לעליה לארץ וביקש להצטרף אליה כבן זוג כדי לשאת אשה אחרת שציפתה לו בארץ, ולכן מיד לאחר הגיור הוא נעלם וביקש להתגרש ונשא את אותה אשה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עוד יצוין כי הנטען [ב'] אשר כאמור הצהיר אבהות על הבן, הינו בן לאם נכרית – הן על פי הצהרתו בפנינו "שאמו נוצריה", והן ע"פ עדות האשה שהכירה שאמו נוצריה, והן לפי מסמכי רשות האוכלוסין כי הינו בן לאב יהודי ולאם נוצריה ונרשם "כנוצרי"!

אכן בכל פינות שנפנה בתיק הזה על ארבע קצותיו, לא נמצא חשש של פסול ממזרות בבן שלפנינו. והואיל שגם מצד הליך הגיור אין לנו לערער אחר מינהל הגיור, אשר חזקה עליהם שהם עושים מלאכתם נאמנה כדת של תורה, מתוך ידיעה ברורה שעדת הפלשמורה צריכים גיור גמור – הכולל בתוכו את כל היסודות המעכבים בגירות כגון שמירת תו"מ וכו', הרי שאין בידינו להטיל דופי בכשרותו של הבן לבוא בקהל ה', כדלהלן.

דהנה על דברי הבעל לשעבר הטוען שהבן הזה אינו שלו יען כי היה פרוד ממנה מכל מגע של אישות כשנה לפני הגירושין, אין לחוש כלל לדין "יכיר". שכן לא זו בלבד שאין זה לשון של הכרה אשר דיברה בו תורה, כמו שביארנו בכמה מקומות, אלא שאפילו לדבריו אפשר שהבן הזה נולד בכשרות לאחר גירושין, שהרי נולד לתשעה חודשים, ומהיכי תתי לפוסלו. ועכ"פ זה ודאי לא גרע ממ"ש הרמב"ם (הלכות איסור"ב פט"ו הלכה יט): "אמר האב אינו בני או שהיה בעלה במדינת הים וכו', ואם אמרה מעכו"ם ועבד נתעברתי הרי הולד כשר, שאין הבעל יכול להכחיש בדבר הזה", ע"ש. ודון מינה ואוקי באתרין, בק"ו בנ"ד שלא זו בלבד שהאשה טוענת בפירוש שנתעברה מעכו"ם אלא שגם לדבריו גופא אפשר שנולד לאחר גירושין. וגדולה מזו מבואר בפוסקים, שאפילו אם היה בדבריו טענת ספק אין בכך כלום כדי לספקו עלינו בממזר, מפני שאין דין יכיר נוהג אלא בטענת ודאי, אבל בטענת ספק לא האמינתו תורה כלל. וכה הם דברי התשב"ץ (ח"ב שאלה צא):

"התורה כשהאמינה לאב לומר על בנו שהוא ממזר – כשאומר בברי שהוא ממזר הוא דהאמינתו, אבל באומר על בנו שהוא ספק ממזר אין דיבור האב מעלה ומוריד כלום וכו' ולא כל הימנו לספקו עלינו בממזר שהרי לא מצינו שהאמינוהו בזה."

וכיו"ב מבואר בתשו' הגרע"א (סימן קכח), שטענת ספק איננה דרך של הכרה, וז"ל:

"דאינו נאמן רק בהכרת דבר ברור שאינו בנו, אבל בזה שאף לדבריו אפשר שזהו בנו דדילמא אשתהי אינו נאמן לומר שהיה כן שיסופק לנו אם הוא בנו דזהו אינו דרך הכרה", ע"ש.

וגם בדברי האשה שטענה שזינתה עם הנטען תחת בעלה כחודש לפני הגירושין, אין לחוש כלל ועיקר ואפילו ריח של פסול אין בו – מתלת אנפי.

חדא, דהלכה פסוקה היא בש"ס וכל המורים ובכללם הרמב"ם (שם) והשו"ע (סימן ד סעיף כט): "אשת איש שהיתה מעוברת ואמרה עובר זה אינו מבעלי, אינה נאמנת והרי הבן בחזקת כשרות, שלא האמינה תורה אלא האב". ובפרט שבנ"ד טענה שאמנם זינתה תחת בעלה אך נתעברה רק לאחר גירושין, וא"כ דל דבריה הראשונים כמי שאינם נמצא שהולד כשר ודאי. ופוק חזי בשו"ת עט סופר (חאהע"ז סימן ב) שנשאל אודות אשה אלמנה שהודתה שנתעברה מחתנה, ולימים חזרה בה ואמרה שנבעלה מגוי וממנו היא הרה, ומה שאמרה קודם לכן שמחתנה נתעברה הוא מפני שהיתה בוש לומר שמגוי נתעברה. והכריע שם להכשיר הולד, משום שאין האם נאמנת לפסול את בנה, ודבריה לא מעלים ולא מורידים, ודינה כאילו שתקה ולא נבדקה, וא"כ פשוט שיכולה עכשיו לחזור בה מדבריה הראשונים, ע"ש. ועיין בשו"ת יבי"א (ח"ה אהע"ז סימן י) שהביא דבריו, וגם הוסיף להוכיח כן מפוסקים אחרים, ע"ש. וע"ע בשו"ת רב פעלים (ח"ג אהע"ז סימן א) שדן בכע"ז גבי אלמנה שהיתה רגילה להתייחד עם גוי לפ"ד השכנים ונתעברה, וכשבא אחי בעלה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ברח הגוי ואמרה שמאחי בעלה נתעברה והלך משם, וכשקראה לב"ד נשבעה שמהגוי ומה שאמרה מאחי בעלה מפני שרצתה לעשות סמך לפרנסה. ופסק דהולד כשר, כיון שעל פיה אינה נאמנת לפוסלו והוי ספק ממזר, נאמנת אח"כ לומר דמהגוי כיון שהיא פנויה ורו"כ אצלה, עכת"ד ע"ש. ודון מינה ואוקי באתרין שהוא קיל טפי.

ותו, הרי בנ"ד יש רגליים לדבר שילדה לתשעה חודשים אחרי גירושין טפי מאשר ילדה לעשרה [כשהכירה את הנטען לראשונה] קודם גירושין – הן מתוך דבריה שאמרה "ככל הנראה" נתעברתי רק לאחר הגירושין, והן מתוך המסמכים הרפואיים המאשרים שילדה לתשעה חודשים. ובלה"כ מהיכי תתי למימר שילדה לעשרה חודשים כאשר רוב נשים יולדות לתשעה, וז"פ. ופוק חזי לדבריו החדים של הריב"ש (סימן תמז): "שאין תולין לעולם בזנות, כל שאפשר לתלות בכשרות (מהבעל) אפילו על צד הרחוק, דאשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר", ע"ש. וע"ע באוה"פ (סימן ד ס"ק סא אות ה) שכתב בשם התועפות ראם (אהע"ז סימן מד): "שאפילו היו ביאות אחרים מרובים מביאות הבעל, אמרינן רוב בעילות מהבעל משום דמזנה מתהפכת שלא תתעבר, וא"כ ודאי מהני ברי שלה בצירוף הרוב". וכעין זה מפורש בשו"ת גינת ורדים (אהע"ז כלל ד סימן כט), שאשה נאמנת להכשיר את בניה ולהחזיקם אחר בעלה, משום שכל אשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר, וע"ש שהוסיף מדיליה עוד טעם בזה. ודון מינה בק"ו לנדון דידן שא"צ ללכת על צד "רחוק" כדי לתלות שנתעברה אחרי גירושין, וז"ב ופשוט.

ועוד, אף את"ל שאכן זינתה תחת בעלה עם הנטען וגם נתעברה ממנו קודם גירושין, הרי שהתברר לנו מעל לכל ספק שהנטען אשר לדבריה נתעברה ממנו, נולד לאם נכריה והינו גוי גמור, כפי שהעידה האשה בפנינו שהכירה את אמו "הנוצריה", וכפי שהודה הנטען בעצמו שאמו נוצריה, וכפי שנבדק ע"י שליח מיוחד שנשלח לכפר הולדתו באתיופיה ועל סמך בדיקתו צויין בפירוש במסמכי רשות האוכלוסין שהוא בן לאם נוצריה ונרשם תחת לאום "נוצרי". והו"ל כמי שאומרת בפירוש לעכו"ם נתעברתי, אשר דינו מפורש ברמב"ם (שם) שהולד כשר "מפני שאין הבעל יכול להכחיש בדבר הזה", ע"ש.

ואף כי היה מקום לכאורה לפקפק שמא נתעברה קודם גירושין מאיש אחר, עפ"מ"ש הרמ"א (סימן ד סעיף כו). דהנה בשו"ע (שם) פסק גבי פנויה שזינתה וילדה, דאינה נאמנת לפוסלו אפילו מודה אותו פלוני שנבעלה לו, דכשם שזינתה עמו כך זינתה עם אחרים. והוסיף הרמ"א: "ואפילו היתה מיוחדת לו אינה נאמנת עליו". ומקור דבריו בנמוק"י (יבמות כג, ב), דאפילו בפילגש המיוחדת לו אינה נאמנת עליו, ע"ש. ושוב חזר להורות כן גבי יבום (סימן קנו סעיף ט), וז"ל: "ואם היו חבושים בבית האסורים – שודאי הוא ממנו, פוטר". וש"מ דדוקא בכה"ג שהיו חבושים הוא דפוטר מן היבום, אבל במיוחדת לו הר"ז חולצת משום דאמרינן כשם שזינתה וכו'. והוא מדברי המרדכי (יבמות סימן יב). ועיין בביאור הגר"א (שם ס"ק כט) שכתב, דשיטה זו היא כדעת הנמוק"י הנז"ל. ואמנם הרא"ש פליג עליהו וס"ל דאפילו בזונה אם היתה מיוחדת לו אמרינן דודאי הולד ממנו, וגם הרמ"א הביא שיטה זו (שם) בשם "וי"א", מ"מ כיון דסתם בתרי דוכתיה כדעת הנמוק"י והמרדכי, ש"מ דהכי ס"ל עיקר להלכה. ובפרט לפי מ"ש האחרונים (עיין ש"ך יו"ד סימן רמב) דהכלל דסתם ויש – הלכה כסתם, נוהג גם בפסקי הרמ"א.

ברם כד דייקנן נראה שאין לנו לחוש לזה כלל בנ"ד, שכן כבר העיר הח"מ (שם ס"ק כה) ע"ד הרמ"א הללו, מאי שנא מארוס שמודה שבא עליה דבתר ידיה שדינן כמבואר ביבמות (סט, ב), והא כ"ש הוא במיוחדת לו שהיא פי לגשתו ובודאי בא עליה הרבה פעמים, ע"ש. ועיין בב"ש (שם ס"ק מב) אשר פשיטא ליה מכח קושיית הח"מ, דהרמ"א מיירי דוקא בשאינו מודה לה, אבל כל שהוא מודה לה לא חיישינן שמא זינתה עם אחר, ע"ש. ולפי"ז בנ"ד שהנטען דדימא מיניה מודה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שהוא בנו ומחזיק בו כבנו לכל דבר וגם נושא את שם משפחתו וכו', הרי שלכ"ע אין לחוש שמא זינתה עם אחר.

ועל כולם, יש לפקפק מאוד בקידושין של האם שלפנינו, שכן הנישואין האזרחיים שנערכו ביניהם באתיופיה בהיותם גויים, פשוט שאין בהם כלום. ואמנם ידוע שנוהגים כיום להשיאם בשנית בתום מעמד הגיור, מכל מקום הרי הבעל טען בפנינו בנחישות שלא הבין כלל שהיה זה טקס של נישואין, וחשב לתומו כי היה זה חלק בלתי נפרד מהליך הגיור, ולכן חזר שוב ושוב כי "נישאו רק פעם אחת באתיופיה"! וכן סיפרה האשה בפני העו"ס, כי לא נישאו בשנית אחרי הגיור. והגם שבפנינו טענו שניהם כי נתן לה טבעת במעמד הגיור אין בכך כלום, שהרי שניהם הודו שנתן לה טבעת שכבר היתה שלה קודם לכן, וא"כ אין כאן קידושי כסף. וגם קידושין בשטר אין כאן, שהרי לא זו בלבד שאין בידה שום מסמך המעיד על הקידושין אלא שאפילו כתובה אין בידה. וגם קידושי ביאה אין כאן, שכן כבר העלנו במקו"א בראיות ברורות שלא אמרו חזקה אין אדם עושה בעילתו ב"ז גבי נישואין אזרחיים מכמה סברות, ובפרט במי שפרוץ בעבירות חמורות טפי כגון בעילת נידה וכו'. ונמצא ששלושת הדרכים אשר האשה נקנית בהם, לא נתקיימו בה.

ובר מן דין, יש לפקפק במעשה קנין הקידושין, שהרי בעינין שידעו הבעל והאשה שנתנת הטבעת היא לשם קנין ולא לשם מתנה בעלמא. וכן מבואר בשו"ת אגרות משה (אה"ע"ז ח"ג סימן כה), וז"ל: "דאף שנותן לה טבעת הרי גם היא נותנת לו טבעת ומוכיח נתינתה על נתינתו שהוא רק מתנה בעלמא על שנעשו איש ואשה, אבל עשיית הקידושין היה בלא כלום", ע"ש. ואף כי רוב הזוגות החילוניים בני זמנינו אינם מבינים בטיב קנין הקידושין, מ"מ חזקה על הרב מסדר הקידושין שהוא מסביר להם על מהות הקידושין בטבעת, ושהיא קנין כספו ושהאשה מוכנה להתקדש בה וכו'. אך מסדרי הקידושין במעמד מעין זה אשר כידוע מגיירים בו קבוצות גדולות של אנשים ונשים, כמעט בלתי אפשרי להסביר להם כל זה. וגם ספק רב אם הם עצמם יודעים מזה, שכן עיקר תפקידם הוא לגייר ואפשר שלא הוסמכו והוכשרו כראוי בסידור חו"ק. ובפרט שבנ"ד האיש והאשה טענו, כי לא הבינו כלל שהם נישאו בשנית, ואצ"ל שאיש לא טרח להסביר להם את משמעות קנין הקידושין וכו'. זאת ועוד, שלדברי האיש והאשה לא היה שם חופה ולא כתובה וכו'. וכאן המקום להורות (באמצעות מזכירות ביה"ד) למינהל הגיור ולאגף עולי אתיופיה במשרד לשירותי דת, שיכשירו לשם כך את הדיינים המגיירים גם בהלכות חו"ק כדמו"י, ושיקפידו להסביר לקהל הגרים מה משמעות הקידושין והנישואין בשפה ברורה המובנת להם.

וחיזוק נוסף לדברי הבעל והאשה – שלא הבינו כלל שהם נישאו בשנית במעמד הגיור, יש לראות בעובדה שסיפרה האשה לעו"ס כמסיחה לפי תומה, שלמעשה הוא לא התכוון כלל לשאת אותה לאשה גם בהיותם באתיופיה, אלא רק ניצל אם מעמדה כזכאית לעליה לארץ וביקש להצטרף אליה כבן זוג כדי לשאת אשה אחרת שציפתה לו כאן בארץ, ולכן "מיד" לאחר הגיור הוא נעלם וביקש להתגרש ונשא את אותה אשה. וזה מוכיח בעליל ששניהם לא הבינו שנישאו בשנית במעמד הגיור, ועכ"פ ודאי שלא היה בכוונת הבעל לשאת אותה לאשה, שכן הלזה יקרא "חתן" הבורח תחת חופתו כדי לשאת אשה אחרת!

סוף דבר ענין הרואות, שאין בדינו שום דבר שיש בו ממש כדי להטיל פסול של חשש ממזרות בבן שלפנינו. ואדרבה קרוב לודאי שנולד לאם פנויה – הן מצד הקידושין המפוקפקים, והן מצד שנולד לתשעה אחרי גירושין כרוב הנשים היולדות לתשעה. ואף את"ל על צד רחוק שנולד לעשרה חודשים בזנות תחת בעלה, הרי אפשר דבכה"ג לית מאן דפליג דתולין בנטען (שהוא גוי גמור) דדימא מיניה מפני שהודה שהוא בנו, וא"כ דינה כאשת איש שזינתה עם עכו"ם דהולד כשר ודאי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאור האמור, קם דינא שהבן [פלוגי] כשר לבוא בקהל ה'.
והנלענ"ד כתבתי, בעזרת צורי וגואלי, והשי"ת יצילנו משגיאות ויראנו בתורתו נפלאות, אמן.

כה דברי הצב"י
החותם באהבה רבה ורבנן אמרי אהבת עולם
הרב יהודה דרעי – ראב"ד

ראיתי דברי ראב"ד עליונים למעלה וגם דעתי מסכמת שיש להתיר את הולד ללא פקפוק מתרי
טעמי: האחד – טענת אמו כי נבעלה לגוי, והשני – ספק נולד לתשעה למקוטעין או לשבעה אחר
שהתגרשה אמו. וכפי שכתבתי בזה רבות בעבר.

אולם לא אוכל להצטרף למ"ש ראב"ד שליט"א בעניין נישואיה הראשונים, כי דומה שאין
כל ספק שהאשה ובעלה הראשון נישאו לאחר הגיור כדמו", כידוע וכמוחזק שכך נעשה על ידי
מינהל הגיור. מכל מקום, לדינא אין כל פקפוק בהיתרו של הילד לקהל.

אליהו אריאל אדרי – דיין

אני מצטרף למסקנה.

הרב אהרן דרשביץ – דיין

מסקנה

לאור האמור, קם דינא שהבן [פלוגי] ת.ז. [...] כשר לבוא בקהל ה'.

פסק הדין מותר בפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

ניתן ביום ד' באדר ב' התשפ"ב (07/03/2022).

הרב יהודה דרעי – ראב"ד הרב אהרן דרשביץ הרב אליהו אריאל אדרי

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה